

Schaktning för avloppsanläggning inom gravfält på Fogdön

L1985:7051
Fogdö-Berga 1:4
Fogdö socken
Strängnäs kommun
Södermanlands län
Södermanland
Rasmus Ohlsson

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Södermanlands län med
platsen för undersökningen markerad i rött.*

© 2023 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2023:29

Lst dnr 431-4931-2023

Författare

Rasmus Ohlsson

Kvalitetsgranskning

Sabina Larsson

Grafisk form

Sabina Larsson

Omslagsfoto

Pågående schaktning söder om garaget. Foto från öster.

Foto

Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2023:29

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

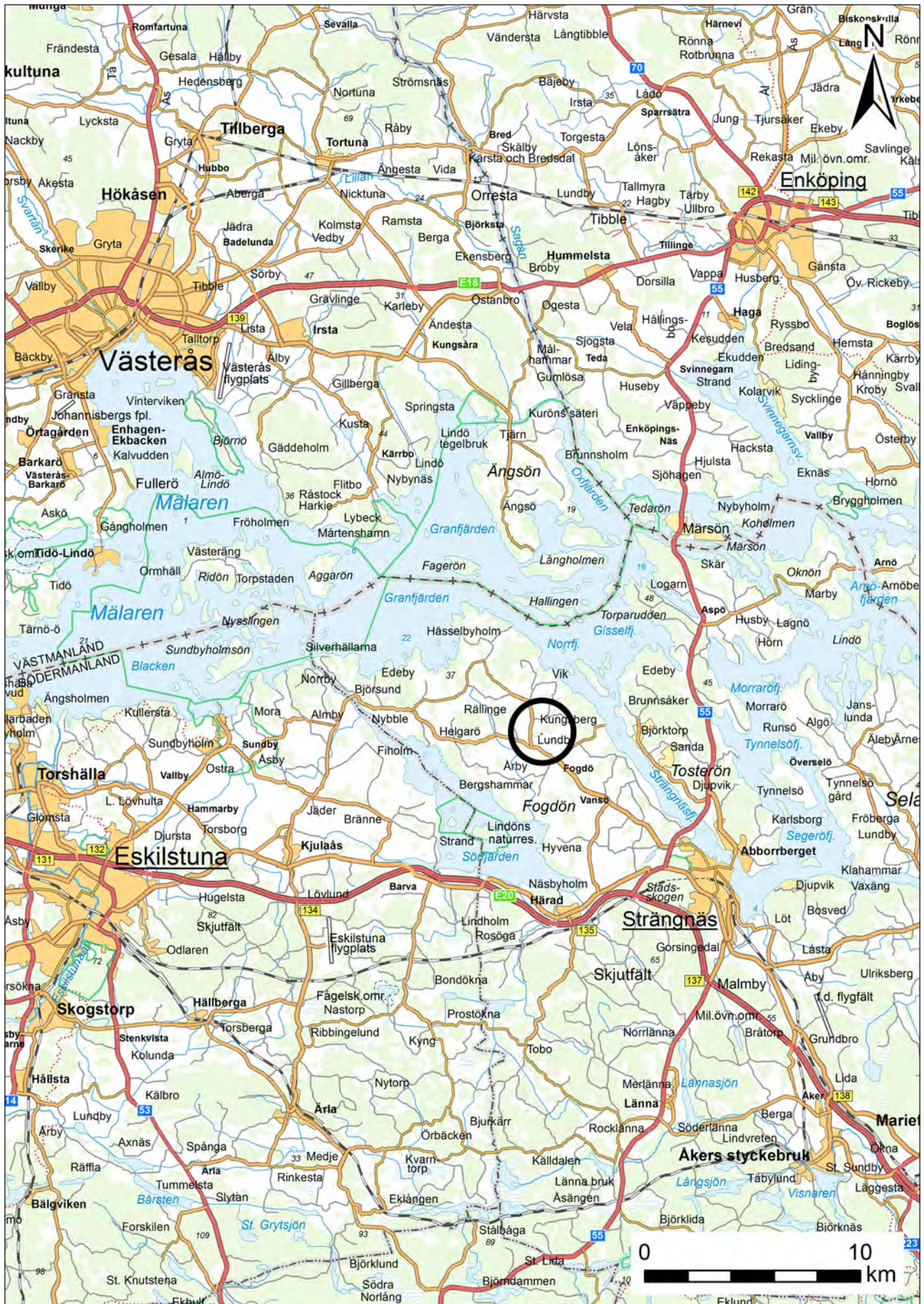
Schaktning för avloppsanläggning inom gravfält på Fogdön

L1985:7051
Fogdö-Berga 1:4
Fogdö socken
Strängnäs kommun
Södermanlands län
Södermanland

Rasmus Ohlsson
Lst dnr 431-4931-2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

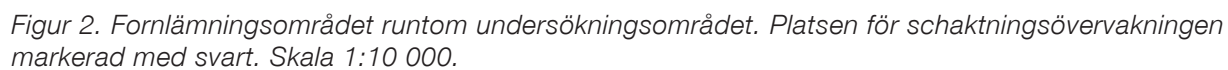
Sammanfattning	5
Inledning	7
Bakgrund och kulturmiljö	7
Syfte och målgrupper	8
Metod och genomförande	8
Resultat och tolkning	10
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	11
Referenser	12
Förteckning över figurer	12
Förteckning över bilagor	12
Tekniska och administrativa uppgifter	14
Bilagor	15
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>15</i>

Figur 1. Översikt över området kring det aktuella undersökningsområdet, vilket är markerat med svart cirkel. Skala 1:250 000.

SAMMANFATTNING

I samband med schaktning inför installation av markinfiltration och minireningsverk utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom gravfältet L1985:7051 på Fogdön i Strängnäs kommun. Ett schakt grävdes intill fastighetens garage och ingenting av arkeologiskt intresse framkom.

INLEDNING

Under augusti år 2023 utförde Arkeologgruppen AB en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i samband med att fastighetsägaren installerade en markinfiltration och ett minireningsverk inom gravfältet L1985:7051. Beslutande i ärendet samt kostnadsansvarig var Länsstyrelsen i Södermanland.

BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

Gravfältet L1985:7051 består av 120 kända lämningar i form av 108 runda stensättningar, 2 kvadratiska stensättningar och 10 resta stenar. De runda stensättningarna består av tre olika typer. I den nordvästra delen av gravfältet är de 4–13 meter i diameter, 0,1–0,3 meter höga och övertorvade. Ett fåtal stensättningar är 6–12 meter i diameter, 0,3–0,6 meter höga om med fyllning av 0,3–1 meter stora stenar. Övriga stensättningar är 3–10 meter i diameter, 0,1–0,6 meter höga varav de högre är höglignande, övertorvade med i ytan enstaka eller talrika stenar. Flera stensättningar har mittgrop och ett antal har delvis bevarad kantkedja. De resta stenarna är 0,3–1 meter stora, 0,4–1,8 meter höga och flertalet lutar eller är kullfallna. Gravfältet är i delar skadat av odling, bebyggelse, en gammal grustäkt, vägbygge och militär aktivitet (Kulturmiljöregistret, KMR).

Väster om gravfältet finns ytterligare gravar i form av gravfälten L1985:7594 och L1985:7516, en stensättning (L1985:7651), ett röse (L1985:7637) samt potentiella gravar i form av det möjliga gravfältet L1985:7463, en möjlig stensättning (L1985:8085) och de fornlämningsliknande lämningarna L1985:7571, L1985:7515 och L1985:8060 (nordväst om undersökningsområdet). I väster finns även vägmärket L1985:7462 och hållristningen L1982:950. Runtom undersökningsområdet, i nord, söder och öster, finns flera övriga kulturhistoriska lämningar i form av en källa med tradition (L1985:7638), en kvarn (1985:107), ett småindustriområde (L1985:8067), en grav markerad med sten (L1985:6961), en fornlämningsliknande lämning (L1985:7572), ett gränsmärke (L1985:6960), en hägnad (1982:701), en plats med tradition (L1985:7045) och en brunn/kallkälla (L1982:105). I öster finns även lämningar och möjliga lämningar av gravar i form av gravfälten L1985:8114 och L1985:7540, stensättningen L1982:286 samt den möjliga stensättningen L1982:247. Sydöst om undersökningsområdet ytterligare gravar i form av högarna L1985:7989 och L1985:7337 samt stensättningarna L1985:7412 och L1985:7930 (KMR).

Lämningarna är samlade på höjderna som sticker upp ur åkerlandskapet och runt vägarna. Dessa lämningar speglar aktiviteter från järnåldern i form av gravar samt aktiviteter från historisk tid i form av gårdar och jordbrukslandskap.

Såväl norr som söder om undersökningsområdet finns uppgifter om och/eller lämningar av bytomter från kartor från 1700-talet (L1982:151, L1982:262, L1982:463, L1982:676, L1982:464). I området finns även lämningar av husgrunder från historisk tid i form av L1985:8084, L1982:104 och L1985:7931 (KMR). Ortnamnen visar på en äldre bosättning i området. I de skriftliga källorna är Valla känt från 1200-talet medan Berga och Lundby är kända från 1300-talet (Ortnamnsregistret, ISOF).

SYFTE OCH MÅLGRUPPER

- Syftet med undersökningen var att förhindra skada på fornlämningen och med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen.
- Målgruppen för undersökningen är i första hand Länsstyrelsen och fastighetsägaren.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Schaktningen innebar grävande för installation av ny avloppsanläggning bakom ett befintligt garage där det fanns en äldre installation med stenkista och brunnslock av betong. Nyligen hade en provgrop om 2×2 meter med 2 meters djup grävts intill stenkistan. Schaktet utgick ifrån garagets östra hörn och grävdes 16 meter längs med garagets långsida med en bredd på 2,5–3 meter och till 0,9–1,4 meters djup. Schaktet grävdes ihop med provgropen.

Schaktet mättes in med handhållen GPS i koordinatsystemet SWEREF99TM, samt beskrevs och fotograferades. Efter genomförd övervakning lämnades schaktet öppet för efterföljande installation.

Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:1000.

RESULTAT OCH TOLKNING

Den äldre provgropen, som fortfarande låg öppen, hade grävts igenom fyllnadsmassor innehållandes takpannor, porslin, kapsyler, glasflaskor och liknande. Massorna var moderna och lagret var som minst 1,8 meter tjockt men troligen tjockare. I schaktet (S1) som grävdes söder om byggnaden framkom moderna fyllnadsmassor direkt under torven. Fyllnadsmassorna innehöll tegelkross, takpannor, betongkross, stora sprängstenar om cirka 0,8 meter, armeringsjärn och en löst liggande betongbrunn. Ungefär vid mitten av garaget påträffas en tvärgående vägg av betong med armeringsjärn. Steril nivå hittas inte i någon del av schaktet, inte heller framkom något av arkeologiskt intresse.

Större delen av schaktet grävdes genom en igenfylld källare av modern karaktär. Det massiva skiktet av sentida fyllnadsmassor talar för att tomten är kraftigt utjämnad i senare tid. Trots att schaktet grävdes inom gravfältet L1985:7051, fanns inga synliga gravar i närheten. Öster om garaget står en förfallen lada och öster om den ligger en murad grund till en jordkällare.

Figur 4. Schaktet (S1) med garaget i bakgrunden från öster.

Figur 5. Schaktet grävdes fram till befintlig brunn, framför är ett fundament i betong. Foto från öster.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN I FÖRHÅLLANDE TILL UNDERSÖKNINGSPLANEN

Syftet med undersökningen var att förhindra skada på fornlämningen under schaktningen inför installationen av markinfiltrationen och minireningsverket samt att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen. Vid schaktningen påverkades ej fornlämningen och ingenting av antikvariskt intresse framkom.

REFERENSER

Digitalt material

Kulturmiljöregistret (KMR) <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Ortnamnsregistret (ISOF) <https://ortnamnsregistret.isof.se/place-names>

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

Figur 1. Översikt över området kring det aktuella undersökningsområdet, vilket är markerat med svart cirkel. Skala 1:250 000.

Figur 2. Fornlämningsområdet runt om undersökningsområdet. Platsen för schaktningsövervakningen markerad med svart. Skala 1:10 000.

Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:1000.

Figur 4. Schaktet (S1) med garaget i bakgrunden från öster.

Figur 5. Schaktet grävdes fram till befintlig brunn, framför är ett fundament i betong. Foto från öster.

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Södermanland
Kommun	Strängnäs
Landskap	Södermanland
Socken	Fogdö
Fastighet	Fogdö-Berga 1:4

Fornlämningsnummer	L1985:7051
Lämningstyp	Gravfält
Datering	Järnålder

Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2023-07-06
Länsstyrelsens diarienummer	431-4931-2023
Uppdragsnummer i Fornreg	202300920
Arkeologgruppens projektnummer	P23045

Projektledare	Erica Strengbom
Fältpersonal	Sabina Larsson

Undersökningstid	Augusti 2023
Undersökt yta	48 m ²
Inmätningsteknik	Handhållen GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd påträffades.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt-nr	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning
1	16x2,5-3	0,9-1,4	Direkt under torven framkom moderna fyllnadsmassor och en tvärgående vägg av betong med armeringsjärn från garaget. Steril nivå påträffades inte i någon del av schaktet. Ingenting av arkeologiskt intresse påträffades.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2023:29

